

EKE – Kolozsvár 1891 túrakalauzok

Kós Károly

Gyalogos

Emlék- és Teljesítménytúrák

XVI. kiírás

TÚRAKALAUZ

2019/4. szám

2019

11/17 km

Erdélyi Kárpát Egyesület
Kolozsvár 1891

Kedves túratársunk!

**Szeretettel köszöntünk az Erdélyi Kárpát Egyesület – Kolozsvár 1891
által megrendezett**

Kós Károly Gyalogos Emlék- és Teljesítménytúrán!

A túra teljesítését akkor ismerjük el, ha a résztvevő szabályosan benevezett, minden ellenőrző ponton bélyegeztetett, és teljesítette a szintidőt.

A teljesítést oklevéllel és kitűzővel jutalmazzuk.

A túrán mindenki a saját felelősségére indul, a rendezőktől kártérítés semmilyen jogcímen nem igényelhető.

A túra részben tájvédelmi területen halad, annak természeti értékeit őrizd meg, hogy ugyanolyan szép maradhasson, mint amilyen most!

Rövidítések, jelölések

K = olyan útvonalpont (pl. **K-96**), amely a túra útvonalán való haladás során lényeges a helyzetmeghatározáshoz és eligazodáshoz (pl. elágazás, útkereszteződés)

A fényképeken szereplő sorszám azt jelzi, hogy az illető kép a megfelelő számú útvonalpont környezetét ábrázolja.

EP = ellenőrző pont (pl. **2. EP**): az az útvonalpont, amelynél a pontbíró lebélyegzi az igazolólapot, és bejegyzí az áthaladási időpontot (beleértve a RAJTot és a CÉLt is)

tszfm. = tengerszint feletti magasság

A, B, C = abban az esetben, amikor egy adott szakasznak több részből áll a térképe, a résztérképek sorrendjét jelöli

Útvonaljelzések

A túra útvonalát fehér-piros jelzőszalagokkal és festett piros sáv jelzésekkel is kijelöltük.

A Tóthpál Tamás, illetve Mezei Elemér által az előző években készített túrakalauzok anyagát részben felhasználva szerkesztette, írta és frissítette: Branea Róbert, Venczel Enikő.

Fotók: Ambrus Tibor, Branea Róbert, Lőrincz Ferenc, Mezei Elemér, Nagy Zoltán

Képfeldolgozás, grafikonok: Lixandru Robert

Térképek: **ERFATUR** – László Tamás (0745-532206) / Nyomvonal: Branea Róbert

A térképek szerkesztésében közreműködtek: Lixandru Robert, Branea Róbert. Tördelés: Virág Péter

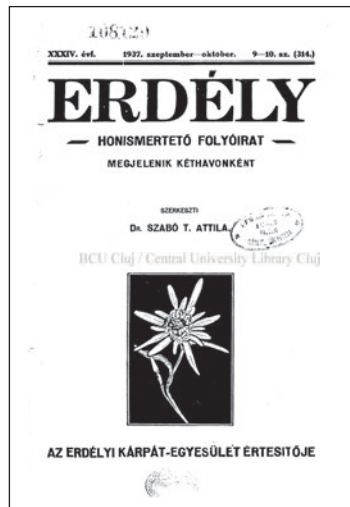
Közreműködtek: Maksay Katalin, Szabó Zsolt, Szikszai Attila, Szikszai Ildikó

Nyomtatás: **photo^{go}**
www.photogo.ro

ISSN 2601 – 6583, ISSN-L 2601 – 6583

A természetjáró tízparancsolata

1. *Csak olyan útra vállalkozzál, amelyet elbírsz,* mert különben kockáztatod egészségedet és megakadályozod kiránduló társaidat útitervük végrehajtásában.
2. *Az indulásra, visszatérésre kitűzött időben pontosan légy jelen;* inkább te várj az indulásra tíz percet, semhogy tereád várjanak ötöt.
3. *Ne légy senkinek terhére;* légy vidám, de örökös fecsegéssel, hangos beszéddel ne zavard útitársaidat; légy szerény, kicsinylő megjegyzésekkel, haragos kifakadásokkal, türelmetlenkedéssel ne rontsd el mások jókedvét és szórakozását.
4. *Becsüld meg természetjáró testvéreidet,* igyekezz hasznossá tenni magadat a társaságban, segíts a rászorulóknak, bajban el ne hagyj őket.
5. *Szeresd a természetet, hagyd meg a maga eredetiségében,* komoly ok nélkül ne pusztítsd el egyetlen növényét, állatát sem. A magad vagy egyesületed nevét sehová föl ne vésd, a hulladékot égesd vagy rejtse el. [Ez 100 évvel ezelőtt elfogadható eljárásnak minősült, de ma már nem az. A ma érvényes szabály: a hulladékot vidd haza magaddal, és – lehetőleg szelektíven – helyezd el a megfelelő szeméttárolóba.]
6. *Erdőben tüzet ne rakj,* könnyen szél kerekedhetik és bajt okozhat; a mezőn, réten – erdőtől távol – rakott tüzet égve ne hagyd.
7. *A falu népét* beszéddel, magaviseletteddel vagy ruházkodásoddal *meg ne botránkoztasd,* vedd egész ember-számba őket és igyekezz szokásaikhoz alkalmazkodni.
8. *A vendégjoggal vissza ne élj,* a természetjáróknak rossz hírért ne költsd; kíméld a más vagyonát útról, ösvényről le ne térr, tilosban (vetésen, kaszálón, kerten keresztül) ne járj.
9. *A menedékházak nem kocsmák,* hanem valamelyik egyesület szállásadó, vendéglátó házai, tehát úgy viselkedj mint vendég, hogy magadra, egyesületedre, nemzedetre szégyent ne hozz.
10. *Éjszakai nyugalomra szánt időben* – menedékházban, magánlakásban, szénapadláson, sátorban vagy bárhol másutt – *ne zavard testvéreidet* beszéddel, járkálással, késői lefekvéssel vagy korai fölkeléssel, mert sok kirándulás sikerét, örömét tette már tönkre egy-egy álmatlan éjszaka, ne légy tehát ilyennek okozója. Közelítsd meg a természetjáró mintaképet!

(Megjelent az ERDÉLY 1937/9–10., szeptember-októberi számában, 89–90. old. Internetes hozzáférés: <http://dspace.bcucluj.ro/handle/123456789/38713>)

BEVEZETŐ

„Kós Károly hívó szó. Hívó szó minden magyarnak: anyaországának és budapestinek, határon túlinak és erdélyinek, kalotaszeginek, székelyföldinek, sepsiszentgyörgyinek és még sorolhatnánk a magyarság évezredes lakhelyein élőket, akik számára Kós Károly neve egyszerre jelenti a magyarsághoz, az anyaföldhöz, Erdélyhez való ragaszkodást, a maradandó, népi építészetből táplálkozó, de mégis európai építészetet.”

(Dr. Kenyeres István)

Az emléktúra során felidézhetjük azokat a tájakat, amelyek Kós számára az alkotói háttérrel jelentették, alkotói egyéniségét formálták, és ahol igazán otthon érezte magát.

„Napkeletről jöttem a nagy hegyek, sűrű fenyvesek és kis faluk világából, ahol még álmodnak szűkszavú kemény magyarok csudás álmokat, ahol még mesélnek fehérhajú vén nótafák nagy régi időkről, elmúlt világról, elporladt emberekről. Abban a világban sok a rom, az elárvult puszta magyar templom. És sovány a föld és köves nagyon. Ott Erdélyországban.” (Kós Károly)

Túrajellemzők		
Túraváltozat	Gy11	Gy17
Útvonal hossza (km)	11,01	16,79
Szintidő (óra)	5	6
Teljes szintemelkedés (m)	406	574
Teljes szintereszkedés (m)	393	560
Nehézségi fok	könnyű	könnyű

Varjúvár

„....megszereztem tehát Sztánán, az állomáson is felül egy kicsi-kis darabocskát meredek hegyoldalt, s oda ragasztottam egy kicsi-kis házacskát.”

Kós Károly egykori háza 1910-ben épült a sztánai állomástelepen, amely Kós munkásságának szellemi, családjának mindennapi otthonává vált.

A századforduló Európájában számos művész úgy tekintett az otthonra, mint egy újfajta életmód lehetőségére. Kós Károly számára

a kalotaszegi Sztána falu mellett megépített Varjúvár jelentette az ideális életstílus megvalósításának eszközét, a nagyváros elhagyását a vidéki élet kedvéért.

„S én csak állok a hegy peremén, és tudom, és érzem minden porcikámmal most, hogy kellős közepén állok itt annak a Kalotaszegnek, mely ingyen-ajándéku adta nekem az ő csudálatos szépségének minden gazdagságát, amit lelke kincsházában ezer esztendő munkájával gyűjtött és megőrzött.”

Eredetileg nyaralónak, művésztanyának készült, az első világháború kitörésekor előbb az építész ideiglenes, majd 1918 karácsonyától végleges otthona lett. 1925-ben bővítették kétszintes toldással. Az emeleten dolgozó-, a földszinten cselédszoba volt, míg a középső épületrészben a földszinten konyha, az emeleten hálósza, illetve 1925-ig dolgozószoba volt. A jellegzetes toronyban alul az ebédlő, társalgó, felül a gyerekszoba, illetve 1925-ig a hálósza kapott helyet. 1944 októberében kifosztották, néhány évig egy sztánai gazda tulajdona volt, majd a család visszavásárolta.

Szentimrei-villa

A Szentimrei-villa 1925-ben készült el. Amint a mestergerenda szövege mondja: *„Épült ez a ház Isten segedelmével, a Nagyapa jóségából / Ágnesnek és Juditnak Kós Károly tervei után A.D. 1925”*. Kezdetben a mai épületnek csak az északnyugati szárnya készült el. 1937-ig nyaralóként működött, akkor a Szentimrei család kiköltözött Sztánára, és így a ház szükségszerűen kiegészült a négyzetes alaprajzú toronnyal, amely Kós Károly 1925-ös tervén már szerepelt. Ugyanebben az évben (1937) épült Kós Károly harmadik és egyben utolsó háza a Sztánai völgyben, a vasútállomás közvetlen szomszédságában található nyaraló, melyet lánytestvére, Kós Szidónia és családja számára tervezett. Ha figyelembe vesszük, hogy a Varjúvár 1925-ben bővült ki egy újabb épületszárnyal, abban az évben, amikor a Szentimrei-villa épült, illetve 1937-ben, a Szentimrei-villa bővítésekor épült a nyaraló, akkor észrevehető, hogy a három sztánai ház „egymást támogatva” növekedett mai formájára.

A Szentimrei-villában lakó személyek számának növekedése miatt (Szentimrei Jenő idős édesanyját kiköltözteti Sztánára) bővült a ház is: 1942-ben elkészült egy egy-szobás lakrész, a torony északkeleti homlokzatához tapaszta. Ez a már létező, földdel fedett pincére épült, ezzel magyarázható, hogy enyhén el van fordítva az épület többi részéhez képest.

Találkozás juhászkutyákkal

A túra útvonalán többször is előfordulhat, hogy juhnyájak és működő esztenák mellett haladunk el, és az ezeket őrző kutyák felénk szaladnak. Arra számíthatunk, hogy a pásztorok nem minden esetben képesek arra, vagy törődnek azzal, hogy korábban tartsák kutyáikat.

Mint szervezőknek nincs lehetőségünk arra, hogy „megszervezzük” azt, hogy ilyen esetek ne forduljanak elő. Viszont tanácsot adhatunk arra vonatkozóan, hogy ilyen esetekben hogyan kell viselkedni:

- Ha azt észleljük, hogy kutyák közelednek, semmiképpen se gyorsítsunk (!), ne próbáljunk elszaladni, mert NINCS erre esélyünk. Ne essünk pánikba, viselkedjünk nyugodtan.
- Ha látjuk, hogy (ugatva) közeledik valamelyik kutya, hirtelen forduljunk vele szembe: ilyenkor megijed és hátrálni fog. Ezt követően nyugodtan folytassuk az utat.
- Ezek a kutyák az általuk sajátjuknak vélt területet védik a „betolakodóktól”. A terület „határán” kívül nem törődnek többé az áthaladókkal.
- A kutyákat a gyorsan mozgó célpont (kerékpáros, futó) hergeli, ilyenkor futnak és közelednek. A gyalogosan, lassan haladókat egy bizonyos távolságot (kb. 10–20 m) tartva kísérik, amíg eléri a védett terület határát. Eközben nem támadnak, csak – időnként ijesztően – ugatnak. A terület határához érkezve fokozatosan lassítanak, majd megállnak.
- Miután a lemaradó kutyáktól megfelelőképpen (kb. 100–150 m-re) eltávolodtunk, mehetünk gyorsabban is. Figyeljük, hogy a kutyák elkezdenek-e újra utánunk szaladni, vagy sem. Ha igen, tanácsos újra lassítani.
- NE dobáljuk kővel vagy egyéb tárgyakkal a kutyákat. Esetleg egy botot vagy husángot a kezünkben tarthatunk, de ne viselkedjünk támadóan.
- Lehetőség szerint, aki igényli, szerelje fel magát kutyariasztóval.

Sztána, vasútállomás (RAJT) – Csiga-domb (1. EP) 1,92 km, +135 m

Az állomásépületből ki-
lépve balra indulunk, és 670
m után megérkezünk a vas-
úti átjáróhoz (K-82).

Itt balra térünk a maka-
dámúton, és elindulunk a
Kós-villák irányába. 240 m
után (K-78) jobbra leágazik
egy út a Sztána-patak völgye
mentén (ezen érkeznek majd
vissza a Gy11 túra résztve-
vői). Tovább haladunk előre,
felfelé még 180 m-t, elhagy-
juk a Szentimrei-villát.

Innen további kb. 300 métert kap-
tunk felfelé, majd az erdős szakaszon túl
letérünk az útról balra egy füves csapá-
son (K-99), és megcélizzuk a Csiga-
domb tetejét.

Sztána vasútállomás (530 m) – Csiga-domb (665 m)

Gara Stana railway station – Dealul Melcilor / Snail hill

↔ 1,92 km ↕ 135 m ↗ 142 m ↘ 7 m

Sztána-állomás

St. Stana

RAJT

Gy 11/17

Gy11

Gy17

K-84

K-83

Alagút

Gy17

0,33

0,24

K-78

Căsele Kós

Varjú-vár

K-99

0,3

0,18

0,12

K-100

0,16

K-101

0,26

0,28

K-102

0,51

K-103

Gy11

Gy17

0,28

0,16

0,12

0,06

0,21

0,24

0,33

0,42

0,51

0,6

0,66

0,75

0,84

0,93

1,02

1,11

1,2

1,3

1,4

1,5

1,6

1,7

1,8

1,9

2,0

2,1

2,2

2,3

2,4

2,5

2,6

2,7

2,8

2,9

3,0

3,1

3,2

3,3

3,4

3,5

3,6

3,7

3,8

3,9

4,0

4,1

4,2

4,3

4,4

4,5

4,6

4,7

4,8

4,9

5,0

5,1

5,2

5,3

5,4

5,5

5,6

5,7

5,8

5,9

6,0

6,1

6,2

6,3

6,4

6,5

6,6

6,7

6,8

6,9

7,0

7,1

7,2

7,3

7,4

7,5

7,6

7,7

7,8

7,9

8,0

8,1

8,2

8,3

8,4

8,5

8,6

8,7

8,8

8,9

9,0

9,1

9,2

9,3

9,4

9,5

9,6

9,7

9,8

9,9

10,0

10,1

10,2

10,3

10,4

10,5

10,6

10,7

10,8

10,9

11,0

11,1

11,2

11,3

11,4

11,5

11,6

11,7

11,8

11,9

12,0

12,1

12,2

12,3

12,4

12,5

12,6

12,7

12,8

12,9

13,0

13,1

13,2

13,3

13,4

13,5

13,6

13,7

13,8

13,9

14,0

14,1

14,2

14,3

14,4

14,5

14,6

14,7

14,8

14,9

15,0

15,1

15,2

15,3

15,4

15,5

15,6

15,7

15,8

15,9

16,0

16,1

16,2

16,3

16,4

16,5

16,6

16,7

16,8

16,9

17,0

17,1

17,2

17,3

17,4

17,5

17,6

17,7

17,8

17,9

18,0

18,1

18,2

18,3

18,4

18,5

18,6

18,7

18,8

18,9

19,0

19,1

19,2

19,3

19,4

19,5

19,6

19,7

19,8

19,9

20,0

20,1

20,2

20,3

20,4

20,5

20,6

20,7

20,8

20,9

21,0

21,1

21,2

21,3

21,4

21,5

21,6

21,7

21,8

21,9

22,0

22,1

22,2

22,3

22,4

22,5

22,6

22,7

22,8

22,9

23,0

23,1

23,2

23,3

23,4

23,5

23,6

23,7

23,8

23,9

24,0

24,1

24,2

24,3

24,4

24,5

24,6

24,7

24,8

24,9

25,0

25,1

25,2

25,3

25,4

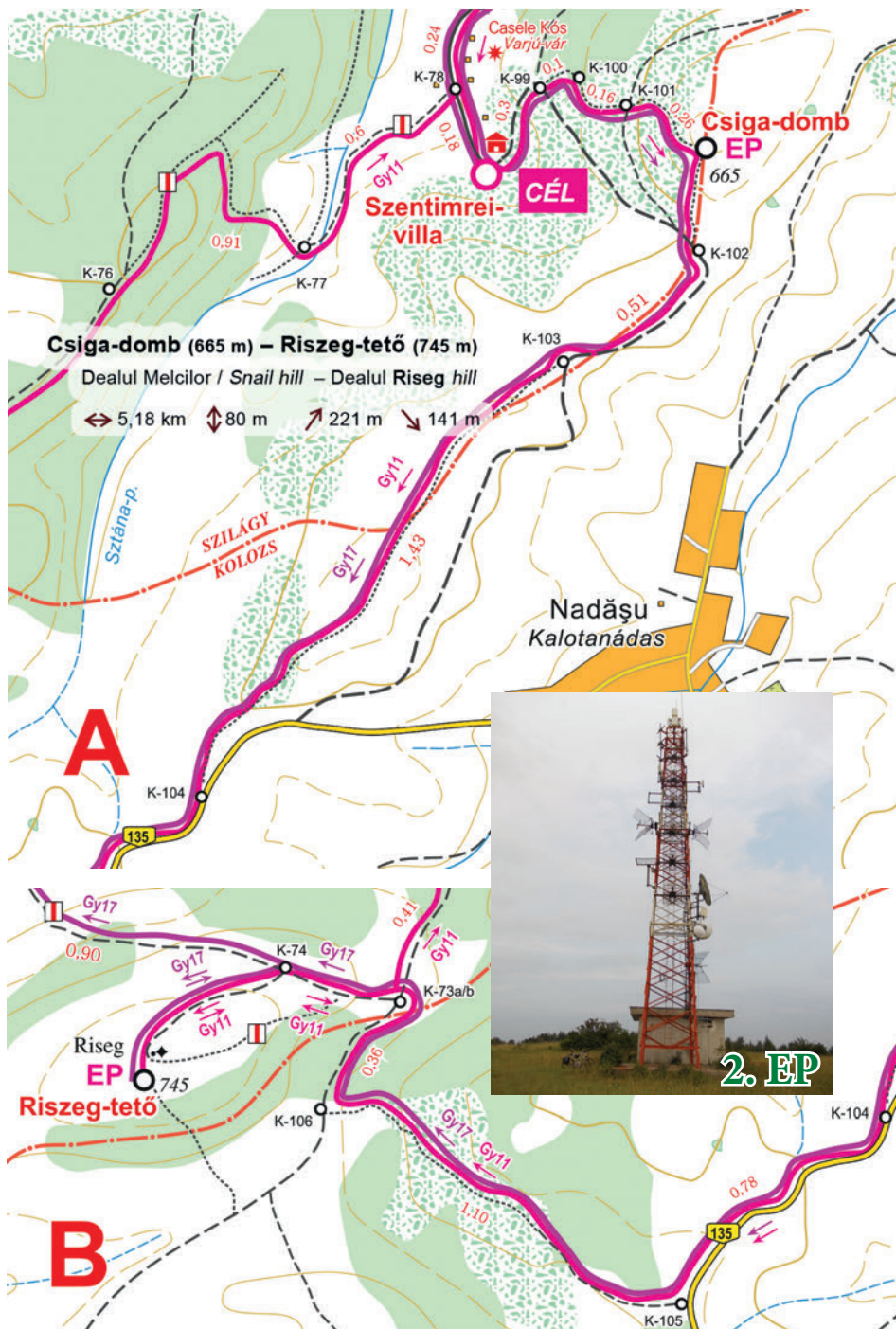

Alig 100 m után keresztezünk egy szekérutat (K-100), amely balfelé egy esztenához vezet, jobbra pedig a kalotánádasi földút irányába. A szekérúton jobbra megyünk egy keveset (kb. 30 m-t), majd balra, újra felfelé térünk, a jelzéseket követve, a dombtető irányába, és áthaladunk a villanyvezetékek alatt.

Kb. 150 m után keresztezünk egy földutat, amely a Csiga-domb oldalában vezet, szintvonalon (K-101). Innen tovább mászunk meredeken felfelé 250 m-t, amíg megérkezünk a Csiga-domb tetejére (1. EP, 665 m tszfm.).

Kilátás a Csiga-dombról

Csiga-domb (1. EP) – Riszeg-tető (2. EP)

5,18 km, +80 m

Miután déli irányban meredeken 270 m-t ereszkedünk a Csiga-dombról, újra kereszteljük az előbbi földutat (K-102), és ezen haladunk tovább balra, a völgyben már látható Kalotánádas irányába. Kb. 500 m múlva jobbra letérünk a földútról egy füves szekérútra (K-103), és a Riszeg-tetőt megcélózva megyünk kb. másfél km-t a dombtetőn. Egy futballpálya kapui között is áthaladunk, majd a domb peremét követve leereszkedünk a Kalotánádas–Körösfő aszfaltútra (K-104).

Az aszfaltúton jobbra indulunk. 780 m után megint jobbra térünk egy szekérúton (K-105), amely erdőszélen, gyér bozótban, illetve tisztáson vezet összesen 1,1 km-t, amíg beletorkollik a Körösfő–Riszeg-tető földútba (K-106). Ezen jobbra indulunk, majd kb. 350 m után, egy hajtűkanyarban (K-73) balra fordulunk.

Erdős részen keresztül haladunk tovább a tető felé. 300 m után, a jelzéseket követve feltérünk balra (K-74), és megcélozzuk a tőlünk 400 m-re levő Riszeg-tetőt, a túra legmagasabb pontját (2. EP, 745 m tszfm.).

Ha 13:00 óra előtt ideértünk, itt döntünk el, hogy a túránk rövidebb (Gy11) vagy hosszabb (Gy17) változatát szeretnénk teljesíteni, és választásunkat közöljük a pontbíróval!

Ha ennél később érkezünk, feltétlenül a rövidebb túraváltozatot választjuk.

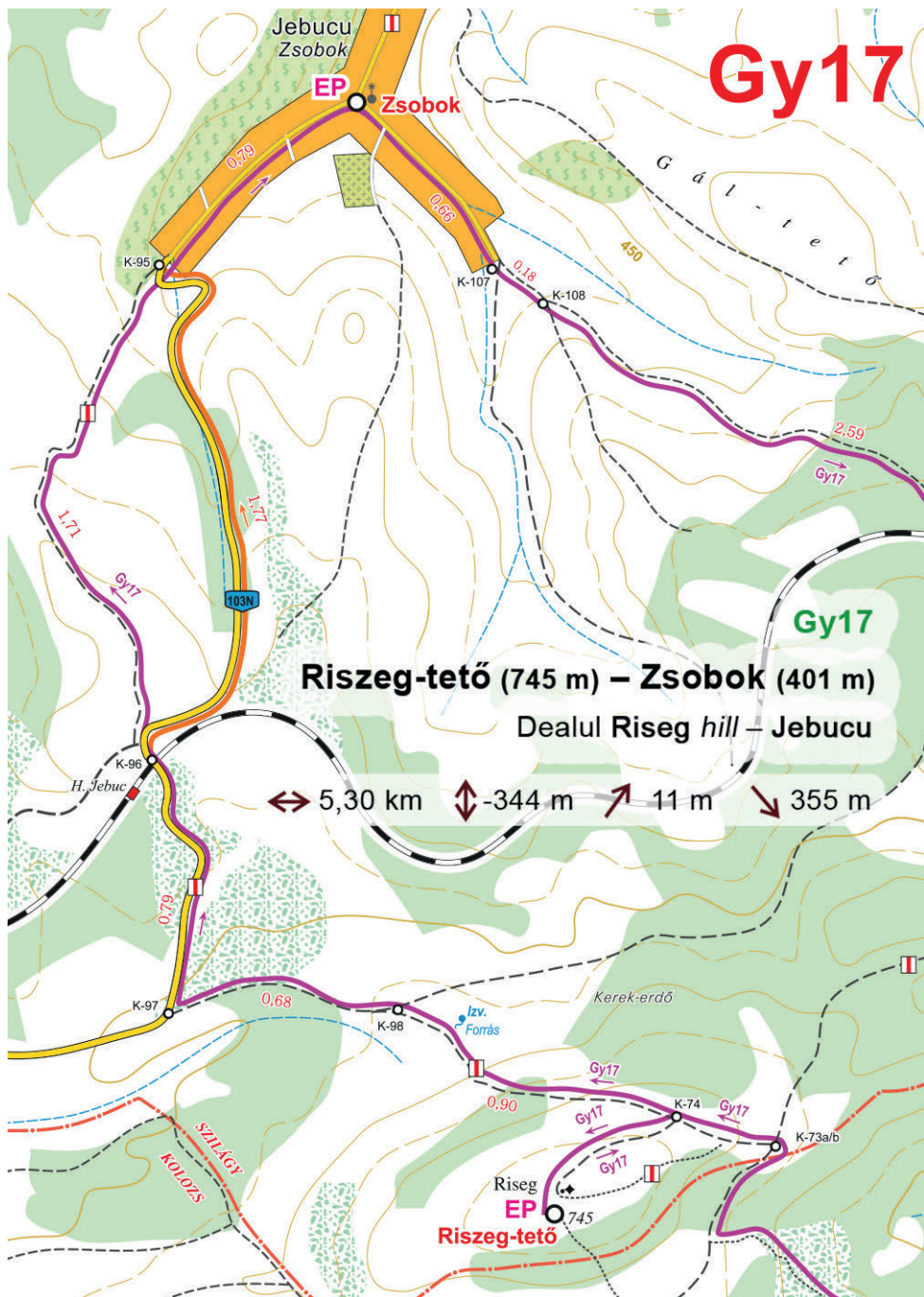
Gy11: Riszeg-tető (2. EP) – Sztána, Szentimrei-villa (CÉL) 3,92 km, –201 m

Igazolólapunk bélyegeztetése után a Riszeg-tetőről leereszkedünk egészen a K-74 pontig, ahol jobbra térünk a földúton. Kb. 300 m után egy útelágazásnál balra betérünk az erdőbe (K-73b), és a piros sáv jelzéseket követjük. Tovább lomberdőben haladunk. Kb. 400 m után elágazáshoz érünk (K-75), innen a jelzések tovább előre irányítanak. 1,1 km múlva kiérünk az erdő szélére, de néhány méter után a jelzéseket követve újra be kell térnünk az erdőbe (K-76). 450 m-t az erdő szélével párhuzamosan haladunk, majd jobbra kanyarodunk a jelzések nyomán, és meredeken ereszkedünk az erdő széléig, a Sztána-patak völgyébe.

Egyenesen előre átkelünk egy tisztáson, majd a patak hídján, és balra fordulunk (K-77). A jelzett úton továbbhaladunk, és 600 m után, ahol utunk beletorkollik egy makadámútba (K-78), szemben észrevesszük a Varjúvázat. A makadámúton jobbra térünk, és kb. 200 m után megérkezünk a Szentimrei-villához, a túrák CÉLjához.

Itt a Szentimrei Alapítvány tejfölös-túrós-tepertyús puliszkával fogja megvendégelni a túrázókat. Hideg ital fogyasztására is lesz lehetőség.

Gy17: Riszeg-tető (2. EP) – Zsobok, református templom (3. EP) **5,30 km, –344 m**

Ha úgy döntünk, hogy a túra bővített változatán, a Gy17-esen veszünk részt, a Riszeg-tetőről leereszkedünk a **K-74** útvonalpontig, és itt balra térünk a szekérúton. 720 m után elhaladunk egy forrás vize által táplált, menedékesen elhelyezett vályú-rendszerként felépített itató mellett, majd további 180 m-re egy szekérúthoz érünk (**K-98**). Ezen balra térünk, és kb. 700 m-t haladunk, amíg elérjük a DJ 103N műutat (**K-97**). Itt jobbra fordulunk, és elindulunk lefele, a zsoboki vasúti átkelő és megálló (**K-96**) irányába, ahova 800 m után meg is érkezünk.

A vasúti sínektől tovább két lehetőség közül választhatunk:

a) Elindulunk lefelé a füves domboldalon, az ösvényt és a jelzőszalagok által megjelölt irányt követve (1, 71 km).

b) Az aszfaltozott út szélén ereszkedünk le; a falu határán megfigyelhetjük majd az 1993-as útépítési emlékművet (1,77 km).

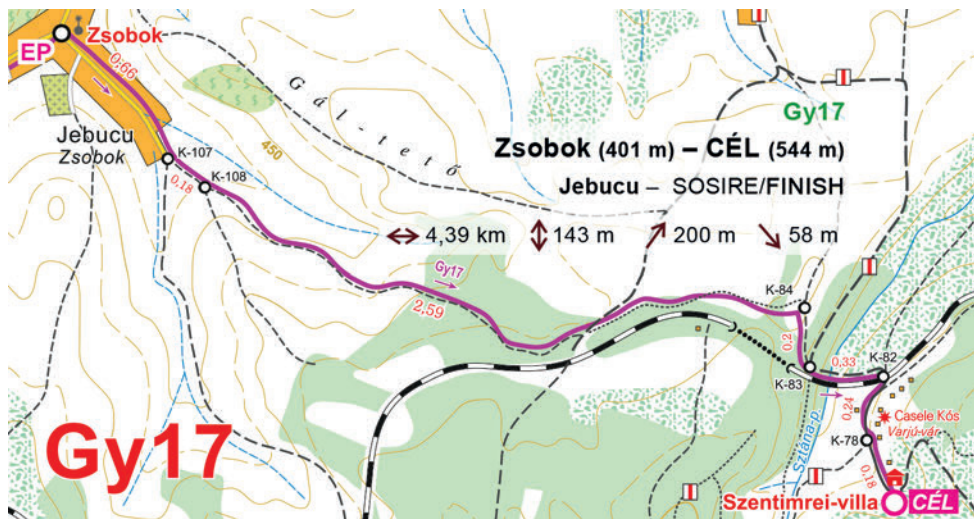
A faluba érve (**K-95**) a két útvonal összefut, innen már aszfalton haladunk 800 m-t, a falu központjában levő református templom és parókia közötti Jonathan sétányon felállított ellenőrző pontig (**3. EP**, 401 m tszfm.).

Gy17:

Zsobok, református templom (3. EP) – Szentimrei-villa (CÉL) 4,39 km, + 143 m

Elindulunk visszafele azon az úton, amelyen jöttünk, majd a templom után balra térünk, délkelet felé. Kb. 600 m után, a falu végén egy útelágazáshoz érkezünk (K-107). Itt a baloldali szekérúton haladunk tovább. Kb. 200 m után újabb elágazás következik (K-108): a jobbra felfele, az erdő felé vezető útra térünk. Kb. 1 km-t enyhén emelkedünk nyílt, gyéren bokros terepen, az erdőig. 700 métert teszünk meg az erdőben, majd újra nyílt terepre érünk. A vasúti sínek közelében, ezekkel párhuzamosan, a jobb oldali erdő szélén megyünk a dombtető felé. A tetőn elérjük azt a földutat, amelyik az állomást és Sztána falut köti össze (K-84). Ezen jobbra térünk, és meredeken leereszkedünk a vasútig. Az alagúthoz érve (K-83), a sínek mentén balra megyünk tovább, és 330 m után átkelünk a vasúti átjárónál (K-82), és egyenesen előre haladunk. 240 m után leágazik egy út a Sztána-patak völgye felé (K-78) – ezen érkeznek majd a Gy11 túra résztvevői. Tovább megyünk előre, és 180 m után CÉLba érünk, a Szentimrei-villához.

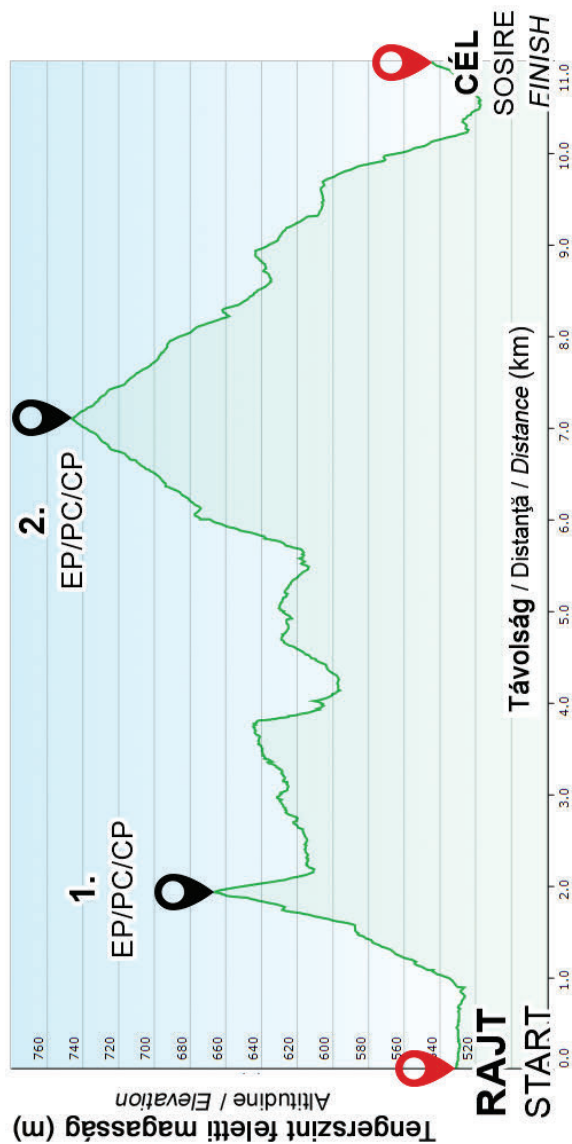

ÚTVONALPROFIL – Gy17

EP	EP neve	Eddig megtett táv (km)	Célig még van (km)	Köv. EP-ig még van (km)	Tszfm. (m)	Szintkülönbség a köv. EP-ig (m)
RAJT	Sztána, vasútállomás		16,79	1,92	530	135
1. EP	Csiga-domb	1,92	14,87	5,18	665	80
2. EP	Riszeg-tető	7,10	9,69	5,30	745	-344
3. EP	Zsombok	12,40	4,39	4,39	401	143
CÉL	Sztána, Szentimrei-villa	16,79			544	

ÚTVONALPROFIL – Gy11

ELLENŐRZŐ PONTOK ADATAI

EP	EP neve	Eddig megtett táv (km)	Célig még van (km)	Köv. EP-ig még van (km)	Tszfm. (m)	Szintkülönbség a köv. EP-ig (m)
RAJT	Sztána, vasútállomás		11,01	1,92	530	135
1. EP	Csiga-domb	1,92	9,09	5,18	665	80
2. EP	Riszeg-tető	7,10	3,91	3,91	745	-201
CÉL	Sztána, Szentimrei-villa	11,01			544	

Szervezési partnerek / Parteneri de organizare / Organizing Partners

Médiapartnerek / Parteneri media / Media Partners

Támogató intézmények / Sponsori institutionali / Major Sponsors

Támogatók / Sponsori / Sponsors

EGYESÜLET

